

SOKOLOVSKI: „VOJNA STRATEGIJA“

Prevod knjige »Vojna strategija« koju je napisao kolektiv sovjetskih vojnih autora pod rukovodstvom maršala Sovjetskog Saveza V. D. Sokolovskog obogatiće fond izdatih stranih vojnih edicija i omogućiti našim čitaocima da se potpunije i sa više sistema upoznaju sa razvojem, krupnim uspesima i dostignućima sovjetske vojne misli. U našoj javnosti, pre svega vojnoj, za ovakvom studijom se odavno osećala potreba koja nije mogla biti potpuno nadomeštena povremenim izjavama političkih i vojnih rukovodioca SSSR-a o problemima njihove vojne politike, niti parcijalnim obradama pojedinih strategijskih problema kroz memoarske, vojnoistorijske i vojnoteoretske obrade. Sistemati-zovanu i celovitu sliku razvoja i sadašnjeg stanja sovjetske vojne misli i dela može pružiti samo kompleksna studija ovakve vrste, čija pojava će biti pozdravljena ne samo od onih koji se u nas bave vojnom teorijom i vojnom problematikom, već i od šire čitalačke publike.

Po svojoj strukturi i sadržaju knjiga »Vojna strategija« sačinjena je od tri velike celine, koja svaka za sebe, bez obzira na metodologiju integralne obrade čini zasebnu i relativno samostalnu oblast istraživanja i vojno-teoretskog uobličavanja.

Prvi i pristupni deo studije bavi se teorijom strategije, kao najviše grane ratne veštine, njenim predmetom i sadržajem, i odnosom prema vojnoj nauci, politici, ekonomici, ratnoj doktrini i moralno-političkom faktoru. Autori su već u početku knjige želeli da raščiste i definišu stavove o pojmu, predmetu, sadržini i mestu vojne strategije u širokom kompleksu raznovrsnih vojnonaučnih disciplina i različitih oblasti društvenih delatnosti, vezanih za probleme priprema i vođenja rata. Ovakav metodski pristup pruža bolju mogućnost čitaocu da se u početku upozna sa neophodnim pojmovima i kategorijama i tako pripremljen lakše krene u dublje izučavanje materije vojne strategije sadržane u ostalim glavama.

Druga grupa problema odnosi se na istoriju i evoluciju vojne strategije od prvog svetskog rata do naših dana. U posebnoj glavi obrađena je evolucija sovjetske vojne strategije u godinama velike oktobarske revolucije i u periodu pripreme i vođenja drugog svetskog rata. Vrlo iscrpno se obrađuje razvoj vojne strategije glavnih imperijalističkih država kroz pripremu i vođenje dva svetska rata. Ovakvim prilazom u obradi autori su nastojali da pokažu kontinuitet razvoja vojnostrategijske misli u svetu, odnosno velikih sila, da istaknu njenu zavisnost i organsko jedinstvo sa stepenom razvitka proizvodnih snaga, i ukažu na politiku u čijoj se službi nalazila.

Treća, najvažnija i po obimu najveća celina odnosi se na aktuelno stanje sovjetskog vojnog dela. U više glava izneti su pogledi o karakteru

eventualnog rata, principi izgradnje oružanih snaga i načini njihove strategijske upotrebe. U njima su obrađeni stavovi ne samo SSSR-a već i njegovih verovatnih protivnika, grupisanih u vojnoj koaliciji NATO, pre svega SAD glavne sile zapadnog bloka.

Kao što vidimo, »Vojna strategija« ne analizira samo savremenu sovjetsku vojnu strategiju, već se bavi daleko širom materijom. Ona obuhvata i obrađuje razvoj strategijske misli u poslednjih pola veka ne samo SSSR-a već velikih imperijalističkih država i iscrpno analizira savremene vojnostrategijske koncepcije velikih svetskih sila. Šire opuhvaćeni problemi, daju ovoj studiji adekvatno veći značaj.

Kompleks pitanja o teoriji strategije obrađen je uglavnom na način kako na njih gleda sovjetska vojna nauka i ratna doktrina, što naravno ne znači da iza svakog pojedinačnog stava autora stoji i zvanično sovjetsko gledište. To je uostalom takva oblast u kojoj se potpuno ujednačeni stavovi svih onih koji se bave teorijom ratne veštine najteže mogu postići, a uz to za tako ujednačenim i unificiranim stavovima ne postoji neizbežna i do kraja neophodna potreba.

Centralno mesto u obradi ovih problema i definisanju teoretskih pogleda čini predmet i sadržaj strategije i njen odnos prema politici, kako u pripremi tako i u vođenju rata. Sovjetski autori u razmatranju odnosa politike i strategije daju primat politici i na toj osnovi zasnivaju svoje ocene i zaključke kroz celu studiju. Međutim, u nekim stavovima nisu sasvim jasni, da li predmet i sadržaj strategije čini rat u celini, oružana borba kao njegov glavni deo, ili pak samo oružane snage kao glavno sredstvo oružane borbe. Problem se u knjizi na nekim mestima različito definiše kao npr. »... vojna strategija u prvom redu razmatra rukovođenje ratom u celini« (str. 25), na drugom mestu »... vojna strategija rukovodi ratom i oružanim snagama...«, (str. 26), na trećem »u zadatak strategije spada razrada opštih osnova upotrebe raznih vidova oružanih snaga i teorija upotrebe svakog vida oružanih snaga« (str. 21) itd. Do ovakvih nepreciznosti dolazi u prvom redu i najviše zato što autori (često i lakonski) poistovećuju rat i oružanu borbu pa analogno tome na mnogim mestima se gubi granica između oblasti politike i vojne strategije.

Ostali elementi iz ovog poglavlja kao što su: strategija i ekonomika, strategija i moralno-politički faktor, strategija i ratna doktrina — obrađeni su na jasan i pristupačan način i omogućuju čitaocu da se lako i bez teškoća snalazi u ovom kompleksu problema i da se pravilno teorijski orijentiše u ovoj značajnoj materiji.

Jedna od glavnih namera autora koja čini sastavni i vidan deo koncepcije knjige u celini a posebno ovog poglavlja — predstavlja nastojanje da se istakne Lenjinov doprinos vojnom delu uopšte a sovjetskoj strategiji posebno. Ovakvo nastojanje je razumljivo i neophodno, zbog njegovog izuzetnog značaja u razvitku sovjetske strategije u građanskom ratu i odbrambenoj politici mlade sovjetske države. Ne može se uspešno obračunati sa teškim nasleđem staljinskih subjektivističkih i pragmatističkih teorija u oblasti vojne nauke, a da se istovremeno

ne odredi prava, istorijska uloga Lenjina i njegove misli u razvitku sovjetske vojne nauke. Napori autora u ovom pravcu zaslužuju punu pažnju i priznanje.

*

Obrada i ocena sovjetske vojne teorije između dva svetska rata i vojne strategije u velikom otadžbinskom ratu privući će pažnju svakog našeg čitaoca. Interes našeg čitaoca za celovitu ocenu sovjetske strategije iz doba pripreme i vođenja otadžbinskog rata proističe iz činjenice što su SSSR i njegove oružane snage odigrale glavnu i odlučujuću ulogu u uništenju vojne moći fašističke Nemačke, i zbog neočekivano nepovoljnog toka ratnih događaja na sovjetsko-nemačkom frontu u početnom periodu rata. Uzroci takvog razvoja događaja od sovjetskih vojnih pisaca do sada nisu bili celovito i objektivno obrađeni. Veliki stepen objektivnosti i kritičnosti u analizi predratne sovjetske vojne misli i strategije iz doba rata čini ovu studiju solidnim prilogom bogatoj iskustvenoj praksi i teoriji kao elementima u sadanjoj izgradnji i razvoju sovjetskog vojnog dela. To, dakako, ne znači da autori u ovom pogledu nisu mogli poći i dalje, što bi samo doprinelo još većoj naučnosti njihovog rada.

Ono što na čitaoca ostavlja najsnažniji utisak i što predstavlja suštinu celokupnog kritičkog osvrta autora u ovom poglavlju knjige moglo bi se najsažetije svesti na ocenu da sovjetska vojnostrategijska misao, njena praktična mirnodopska primena i strategijska praksa iz početnog perioda rata nisu bile na visini istorijskog zadatka koji im se postavio, da se tek u praksi rata na vlastitim skupo plaćenim iskustvima, masovnim žrtvama sovjetskih oružanih snaga i naroda, rodila i razvila nova adekvatna strategijska koncepcija i doktrina o načinu vođenja rata koje su po svojoj vrednosti i snazi prevazišle protivnika i uz ostale faktore obezbedile njegov poraz u ratu. Ovakva ocena, logično proističe iz niza parcijalno datih analiza različitih problema iz pripreme i vođenja otadžbinskog rata.

Kondenzacija kritičkih misli i osvrta iznetih u knjizi o sovjetskoj vojnoj teoriji u predratnom periodu svodi se uglavnom na ove ocene:

— postojalo je pogrešno teorijsko gledište o početnom periodu rata, i analogno tome, pogrešni praktični strategijski postupci u njegovom toku;

— predviđen je visok manevarski karakter rata, ali je istovremeno potcenjena uloga krupnih operativnih oklopnih jedinica;

— teorija nije razradila probleme organizacije i izvođenja strategijske odbrane;

— problem izvlačenja krupnih snaga ispod neprijateljskog udara nije bio razrađen, ni teorijski, ni praktično;

— potcenjena je uloga bombarderske avijacije; nije razrađena teorija samostalnih vazdušnih operacija, nije obezbedena transportna avijacija za upotrebu vazdušnodesantnih trupa, ni pripremljena strategijska izviđačka avijacija i sl.;

— izgradnja ratne mornarice i teorija njene strategijske upotrebe zasnovana je na zastarelim koncepcijama; glavna pažnja bila je posvećena krupnim površinskim objektima uz grubo prenebregavanje pomorskog geostrategijskog položaja SSSR, a potcenjena je uloga podmorničkih snaga i pomorskog vazduhoplovstva;

— nisu bile stvorene neophodne materijalne rezerve koje bi obezbedile mobilizacijske potrebe oružanih snaga;

— konačno, nije bilo razrađeno ni rešeno pitanje strategijskog rukovođenja oružanim snagama, itd.

Ove činjenice rečito govore da je sovjetska strategijska misao startovala od nepotpune i u mnogo čemu defektne početne teorijsko-praktične osnove stvorene u mirnodopskom periodu između dva rata, naročito u pogledu strategijskog rukovođenja oružanim snagama pred rat i u njegovom početnom periodu. Autori su uložili veliki napor da na bazi istorijske građe dođu do dragocenih sinteza i naučnih ocena, koje pored svog teoretskog značaja predstavljaju odgovor na pitanje u čemu su bili uzroci takvom stanju stvari.

Masovno angažovanje žive sile, njen patriotizam i herojsko poštovanje u odbrani socijalističke otadžbine, ratno iskustvo mladih i talentovanih sovjetskih vojnih kadrova, stečeno kroz tešku školu početnog perioda rata, veličina državnog prostora, ekonomska preorijentacija zemlje i drugi faktori postali su u uslovima surovog rata osnova za stvaranje nove adekvatne pobedničke sovjetske strategije.

Kad je reč o masovnom angažovanju žive sile u sovjetskim oružanim snagama, koje su se u prvoj godini rata suprotstavljale nemačkoj strategijskoj ofanzivi, fasciniraju cifre koje autori navode. Vrhovna komanda je iz svojih rezervi uputila za vreme od 22. juna do 1. decembra 1941. komandantu Zapadnog fronta 150 pešadijskih divizija i 44 pešadijske brigade, a samo za period od 27. juna do 13. jula 1941. (13 dana) 5 opštevojnih armija, a nešto kasnije još 13 opštevojnih armija. Na Kijevski i Lenjingradski pravac (ne navodi se period) upućeno je 140 pešadijskih divizija i 50 pešadijskih brigada. Podatak da su, od 291 pešadijske divizije i 66 pešadijskih brigada, koje je Vrhovna komanda uputila na front u leto 1941. samo 66 pešadijskih divizija (oko 22%) i 4 pešadijske brigade (oko 6%) blagovremeno posele svoje položaje, dok su ostale bile preduhitrene od strane protivnika — govori dovoljno sam za sebe.

Postaje sasvim jasno da je staljinski mit o planskom korišćenju prostora uvlačenje neprijatelja što dublje u teritoriju SSSR-a obična prevara radi pravdanja sopstvene ličnosti, dok se u stvari radilo o krajnje neplanskom i nepredviđenom strategijskom korišćenju faktora prostora i vremena. To pored ostalog potvrđuju cifre navedene u kniži o neblagovremeno organizovanoj odbrani, kao i ceo tok vođenja strategijske odbrane. Činjenica da do partizanskog pokreta dolazi tek u toku 1942. godine i to na osnovu naknadno stvorene ideje, govori da se u mirno doba ni teorijski ni praktično nije predviđala mogućnost partizanskih dejstava.

Vanredni naponi sovjetske, radničke klase, državnog i partijskog rukovodstva u premeštanju industrijskih kapaciteta daleko na istok

I organizacija masovne proizvodnje za potrebe oružanih snaga, predstavlja jednu od najblizavijih pobjeda sovjetskih naroda u ratu protiv nemačkog fašizma.

Strategijska iskustva koja su majstorski iskoristili talentovani sovjetski vojnici i vojskovođe izrasli na frontu u rvanju sa protivnikom oko preotimanja strategijske inicijative, obezbedila su uz ostale faktore da sovjetske oružane snage, iako po skupu cenu, uspešno izvrše početni period otadžbinskog rata.

Posle konsolidacije strategijskog odbrambenog fronta sovjetske vojskovođe i starešine su stvaralački iskoristile stečena iskustva i u kasnijim strategijskim ofanzivama obogatile i do majstorstva razvile praksu i teoriju svoje vojne strategije. Zналаčki i uigrano rešavani su krupni strategijski problemi i zadaci: izbor pravca glavnog strategijskog udara; izvođenje jednovremenih i uzastopnih strategijskih operacija usklađenih po frontu i dubini koje su izvodile krupna strategijska tela kao što su grupe frontova; teorijsko uobličavanje i praktično oživotvorenje strategijskih operacija koje su se po formi karakterisale okruživanjem, rasecanjem, drobljenjem i uništenjem krupnih grupa oružanih snaga protivnika.

Uspešno je rešavan problem proboja neprijateljskog strategijskog fronta i organizacija strategijskog komandovanja i sadejstva frontova, grupa frontova, vidova oružanih snaga i partizanskih jedinica u pozadini neprijatelja, u skladu sa političkim i strategijskim ciljevima pojedinih kampanja ili etapa rata. U osam strategijskih napadnih operacija sovjetske oružane snage uništile su 467 neprijateljskih divizija što je činilo 65% od ukupnih snaga protivnika angažovanih u ovim operacijama. Ove impozantne cifre vrlo reljefno govore o uspesima i rezultatima teorije i prakse sovjetske strategije iz perioda sovjetske strategijske inicijative.

Krupna strategijska iskustva stečena u toku velikog otadžbinskog rata kroz njegov defanzivni i ofanzivni period ušla su u bogatu riznicu posleratne sovjetske vojne misli i poslužila kao korektiv subjektivističkih i nenaučnih staljinskih dogmi i »teorija« koje su i posle rata pretile da okuju i zavedu na stranputicu vojno delo sovjetske države.

Jedna od ozbiljnih manjkavosti knjige je zapostavljanje uloge i doprinosa saveznika u drugom svetskom ratu, kao i nacionalno-oslobodilačkih pokreta u svetu, a na prvom mestu onih u Evropi. Ovi poslednji u tekstu čak nisu ni pomenuti. Iznošenjem značaja antihitlerovske koalicije u pobjedi nad fašizmom, ne bi se umanjila uloga SSSR-a, već naprotiv, a ova studija bi dobila u objektivnosti, kvalitetu i većoj naučnoj vrednosti.

*

Razumljivo je da okosnicu knjige čini obrada savremenih sovjetskih gledišta o karakteru eventualnog rata, o doktrinarnim stavovima u izgradnji sovjetskih oružanih snaga i o koncepcijama njihove strategijske upotrebe. Prateći evoluciju sovjetske vojne strategijske misli

i upoređujući njen sadašnji domet sa ranijim stanjem, uključujući i period neposredno posle velikog otadžbinskog rata, čitalac mora biti impresioniran njenim brzim, revolucionarnim skokom, saobrazno sa duhom i potrebama modernog vremena. Radi se o takvom divovskom skoku i napretku, koji je bez presedana u dosadašnjoj vojnoj istoriji sveta.

U svojoj dugoj i ratovima bogatoj istoriji stara Rusija i Sovjetski Savez bile su klasične kontinentalne sile koje su ratna dejstva izvodile na evropskom, a manje i na azijskom kontinentu. To je uslovalo da i njihova vojna sila bude gotovo isključivo kopnenog karaktera, a njihova vojna misao prikovana za užu ili širu kontinentalnu prostoru Evrope i Azije. Ona nije imala mogućnosti ni potreba za izlaskom iz tako relativno ograničene sfere. SSSR je čak i iz drugog svetskog rata izašao bez vazduhoplovstva i ratne mornarice veće strategijske moći, a pogotovo nije imao sredstva za međukontinentalna i okeanska ratna dejstva. Nasuprot tome, njegov glavni potencijalni protivnik raspolažao je kolosalnom materijalnom moći, koju je u dosad nepoznatoj meri razvio u drugom svetskom ratu, sa iskustvima i tradicijom u međukontinentalnom ratovanju, pre svega u vazdušnoj i pomorskoj komponenti svoje oružane sile, a što je naročito značajno prvi je došao u posed atomskih borbenih sredstava. Konfrontacija velikih sila u periodu hladnog rata, do koje je došlo iz poznatih političkih razloga, dovela je sovjetsku vojnu strategijsku misao pred nove istorijske zadatke i uputila je novim pravcima u do tada nepoznate sfere.

Za relativno vrlo kratko vreme, osloncem na impozantan privredni razvoj svoje zemlje, na krupne rezultate nauke i tehnike, u uslovima stalne pretnje masovnom nuklearnom odmazdom od protivnika koji je daleko iza okeanskih prostora — vojna misao SSSR se brzo i na genijalan način vinula u interkontinentalne i interplanetarne prostore ostavljajući za sobom tradicionalnu bazu i baštinu u podređenoj funkciji svoje strategije. Racionalna i blagovremena orijentacija na takvu koncepciju i njoj adekvatne oružane snage obezbedila je da se protivnik »pravolinijski ne goni« u dostizanju ukupne vojne moći, već da se, tako reći, dijagonalno presreta i prečiće sve do časa opšte ravnoteže pa čak i delimične prevage u određenim sredstvima i vidovima oružanih snaga. Odlučan kurs na raketna sredstva različitog dometa, jačine i namene obezbedio je strategijske rezultate koji bi se teško mogli zamisliti drukčijim smerom na planu vojne izgradnje. U tome je prvorazredan i istorijski značaj stvaralačke vojne misli sovjetske države.

Zacrtnan smer u razvoju pomorske moći koji se bazirao pre svega i najviše na podmorničkoj floti i pomorskom vazduhoplovstvu značio je također »preticanje« protivnika, umesto da se pokušavao dostići u ukupnoj pomorskoj moći, što bi verovatno bilo nemoguće, i zbog mnogih razloga neracionalno.

Ne potcenjujući kopneni vid svoje oružane sile, koji je kroz celu istoriju, sve do druge polovine šeste decenije našeg veka zauzimao primarno mesto u opštoj strukturi oružanih snaga, sovjetska strate-

gija je na drukčiji i vidovitiji način uspostavila nove odnose među vidovima svoje oružane sile, bez potrebe za velikim naknadnim korekcijama i adaptacijama.

Ovakvom orijentacijom u razvoju oružanih snaga u velikom stepenu dovedeni su u pitanje protivnički sistemi na kojima je bazirala njihova strateška koncepcija — stratezijsko vazduhoplovstvo, krupni površinski pomorski objekti i mreža vojnih baza na dužini celog perimetra oko SSSR i socijalističkih zemalja.

Protivnik je bio prisiljen da, u poslednjih desetak godina nekoliko puta revidira svoje stratezijske koncepcije i da im saobražava strukturu i sredstva svoje oružane sile. Uprošćeno govoreći, osnovna defektnost protivničkih koncepcija proizlazila je iz procena o dugoročnoj vlastitoj tehničkoj superiornosti i iz kalkulacije o brojnoj premoći protivničke žive sile koja, po njihovim shvatanjima, nije bila tehnički dovoljno opremljena. Zapadna — u prvom redu američka stratezijska deviza »tehnikom protiv mase — ekonomskom moći protiv ideja« — pokazala se iluzornom i kao takva otišla u nepovrat, bar što se tiče SSSR-a i njegove vojne moći.

Na osnovu izlaganja autora može se izvući sledeći najkraći rezime osnovnih stratezijskih ideja o oceni eventualnog rata i o načinima njegovog stratezijskog vođenja:

— u savremenom svetu moguće je računati sa nekoliko kategorija ratova kao što su: svetski rat, imperijalistički ratovi (lokalni i ograničeni) i nacionalnooslobodilački, građanski i drugi ratovi;

— svetski rat, ako ga imperijalisti izazovu, predstavljaće sudar dva svetska društvena sistema — kapitalizma i socijalizma, pa će prema tome biti klasni i sa krajnje radikalnim ciljevima. U ovakvom ratu biće upotrebljena sva raspoloživa sredstva, a osnovni pečat će mu dati potrebna raketno-nuklearnih sredstva;

— uzroci ratova nalaze se u neravnomernom i skokovitom razvitku kapitalističkih zemalja, u protivrečnostima koje vladaju među njima i težnji imperijalista da vladaju svetom;

— povodi za izbijanje ratova mogu biti najrazličitiji događaji koji se u današnje vreme još više komplikuju jer postoji mogućnost da rat izbije i slučajno;

— agresor će težiti da rat otpočne iznenadno, sa ciljem da protivniku već u prvim časovima nanese odlučujuće udare. Otuda izuzetno velik značaj početnog perioda rata, jer u ovom periodu realno može doći do odlučujućih rezultata koji će imati presudan uticaj na rat u celini;

— opšti nuklearni rat bi verovatno kratko trajao, ali to ne znači da se ne treba pripremiti i za njegov relativno dugotrajan tok;

— glavno sredstvo u vođenju rata predstavljalo bi nuklearno oružje, a rakete osnovno sredstvo za njegovo prenošenje na ciljeve;

— pred vojnu strategiju postaviće se najodlučniji ciljevi da se masovnim raketno-nuklearnim udarima, jednovremeno i za što kraće vreme unište oružane snage protivnika i njegovi ekonomski resursi u dubokoj pozadini zemlje, bez obzira gde se geografski nalazili;

— socijalističke zemlje pored priprema za opšti nuklearni rat moraju biti spremne da sa uspehom vode i lokalni rat malih razmera;

— osnovni smer u izgradnji oružanih snaga predstavlja njihovo opremanje odlučujućim nuklearnim sistemima. Ne smeju se potceniti ni usavršena konvencionalna oružja. Oružane snage moraju raspola-gati hemijskim, bakteriološkim i radioelektronskim sredstvima;

— mobilizacija se mora predvideti i pripremiti, i pored predvi-đanja da rat može biti kratkotrajan;

— osnovni vid oružanih snaga predstavljaju raketne jedinice strategijske namene, a glavno sredstvo i u svim drugim vidovima čine rakete različitog dometa i namene;

— teritorijalna PVO predstavlja jedan od vodećih vidova oru-žanih snaga. Bez obzira što je zadatak vlastitih nuklearnih snaga uni-štenje sredstava neprijateljskog nuklearnog napada, ovom vidu ostaje izvanredno značajna uloga u zaštiti zemlje i oružanih snaga od ne-prijateljskog nuklearnog dejstva. Osnovna sredstva ovog vida su pro-tivavionske rakete, lovačka avijacija i antirakete čije se dejstvo bazira na najmodernijoj elektronici;

— savremena kopnena vojska iako je izgubila primarnu ulogu, ostaje neophodan i najbrojniji vid oružanih snaga sa strategijskom namenom uništenja neprijateljskih grupacija, zauzimanja i držanja važnih rejona i zaštite sopstvene teritorije;

— ratno vazduhoplovstvo je delimično izgubilo od svog značaja masovnim uvođenjem u operativnu upotrebu raketa i elektronike, ali to ne važi za izviđačku i transportnu avijaciju, kao što će i frontovska avijacija u celini, još niz godina zadržati svoju ulogu i značaj;

— u ratnoj mornarici osnovna sredstva čine podmornice i po-morska avijacija naoružane nuklearnim oružjem, raketama i torpe-dima. Njena osnovna strategijska namena sastoji se u borbi sa pro-tivnikovim flotnim snagama i u narušavanju njegovih okeanskih i pomorskih komunikacija;

— najvažniji princip sovjetske ratne veštine predstavlja opšte-usvojeno gledište da se pobeda u ratu postiže zajedničkim naporima svih vidova oružane sile, uz naglašavanje značaja onih koji će reša-vati glavne strategijske zadatke. Bez obzira na broj i ulogu pojedinih vidova, evidentno je da je zajednički imenitelj svima raketno-nuklearno oružje, različite vrste i namene, zavisno od prirode ambijenta u kojem će dejstvovati i od zadataka koje će izvršavati;

— u pogledu načina strategijskih dejstava sovjetska vojnostra-tegijska misao je napustila, kao prevaziđenu, klasičnu podelu na stra-tegijsku ofanzivu i defanzivu. Osnovni i odlučujući vid strategijskih dejstava predstavljaju masovni raketno-nuklearni udari strategijske namene, zatim dejstva teritorijalne PVO radi zaštite zemlje i oružanih snaga, dejstva na kopnenim ratištima i vojištima gde se takođe od-brana u strategijskim razmerama (defanziva) ne priznaje i odbacuje, i na kraju, ratna dejstva na pomorskim ratištima (vojištima) koja će imati široku primenu i zamah, ali ne i odlučujući karakter.

Radi se, dakle o takvoj koncepciji koja predstavlja stvaralački izraz dostignutog stepena vojne moći, pre svega raketno-nuklearne, sa namenski uravnoteženim odnosom svih komponenata oružanih snaga i svih sistema oružja namenjenih za različite vrste i kategorije ratova i različite mogućnosti njihovog trajanja. Usled ovakve svoje fleksibilnosti ona istovremeno zadovoljava sve uslove univerzalne primene za neograničene razmere globusa u svim ambijentima — kopnu, okeanu, vazduhu kao i za neophodnim kosmičkim sposobnostima. Snaga i vitalnost sovjetske strategijske koncepcije kao odraz grandiozne vojne moći, služeći politici odbrane socijalističke domovine i mirne koegzistencije među državama sa različitim društvenim sistemima vrši istovremeno i funkciju sprečavanja opšteg nuklearnog rata, sve dok svet ne krene u pravcu razoružanja i stvaranja stabilnijih međunarodnih odnosa.

Naporedno sa obradom sovjetskih aktuelnih vojnostrategijskih pogleda i stavova, autori su obradili i vojnostrategijske koncepcije NATO i SAD, i to njihov evolutivni razvoj i fizionomiju u različitim periodima posle drugog svetskog rata do najnovijeg vremena. Takvo diferencirano prilaženje ovoj materiji po različitim periodima i stepenima razvoja, je vrlo korisno i poučno jer omogućuje bolje shvatanje strategije, uslova i faktora njenog razvoja. Za pravilno i puno teoretsko poimanje aktuelnih strategijskih problema to više znači nego obrada uporednom metodom po međusobno više udaljenim istorijskim periodima, iako se ni značaj takvog metoda ne može poricati. Gledano u tom svetlu, za čitaoce bi bilo vanredno korisno i poučno da su autori isti princip koji su primenili za zapad, zastupili i pri obradi razvoja sovjetske vojne misli u posleratnom periodu. Bez obzira na njene briljantne uspehe i kolosalne konačne rezultate, verovatno je za pretpostaviti da se sadašnja strategijska verzija morala probijati kroz određene teškoće uslovljene njenom materijalno-tehničkom bazom, političkim koncepcijama, i sa savlađivanjem otpora koji su normalno proizlazili iz tradicionalnih i drugih opterećenja pre nego je konačno napravila istorijski preokret adekvatan zahtevu modernog doba.

Presek kroz izvršene korekcije i adaptiranja sovjetske strategijske misli za najnoviji period u osloncu na sve one faktore na kojima se fundirala, uključujući tu i faktor protivničkih koncepcija i njihovo međusobno konfrontiranje — dalo bi delu dopunske sadržaje i povećalo njegovu potpunost i vrednost.

Također je šteta što se autori nisu u okviru obrade strategije NATO-a, makar i u najkraćem obimu, zadržali na ideji „evropske strategije” čiji su protagonisti francuski vojni krugovi u službi De Golove političke formule o Evropi kao trećoj svetskoj sili, sa Francuskom kao njenim šampionom. Ova obrada bi bacila više svetlosti i na američku koncepciju „strategije elastičnog protivdejstva” koja je u direktnoj vezi sa najnovijim procesima u NATO, kao i na ulogu „malih” nuklearnih sila u svetu koji se menja, pored ostalog i kao rezultat „bipolarnog” nuklearnog monopola.

Obrađujući probleme savremene vojne strategije, pored navedenih ciljeva, autori su ovom delu namenili jednu novu i dodatnu

ulogu koja se sastoji u funkciji stratezijskog predupređenja protivnika, na taj način što će mu se predočiti veličina i vrsta vojne snage i načini njenog stratezijskog korišćenja, kao i krajnja odlučnost da se upotrebi bilo u celini ili po delovima radi postizanja postavljenog političkog cilja. U predgovoru drugom izdanju autori su to i direktno istakli. Snažan naglasak na odbrambene ciljeve i na politiku koegzistencije koju provodi Sovjetski Savez u svojoj međunarodnoj aktivnosti doprinosi da se ovako određena i shvaćena stratezijska funkcija — predupređenja, od nikoga ne protumači kao akt ucene i zastrašivanja. Današnje stanje nuklearne i vojne ravnoteže uopšte, na nivou obostranog „nuklearnog izobilja” u odnosima između dve svetske koalicije, ili još tačnije dve svetske supersile dovelo je do praktične nemogućnosti otvorenog vojnog konfrontiranja, ukoliko se želi izbeći međusobno uništenje. Pri takvoj situaciji nastaje objektivno uslovljena nova funkcija stratezijske kategorije predupređenja, te se ona pojavljuje na obe strane sa univerzalnim obeležjem na vojnostratezijskom planu apstrahujući ovde političke motive koji su, razume se, različiti na svakoj od strana. Neophodno je istaći i to, da knjiga ima ne manji značaj i u smislu vojnoteoretske pripreme oficirskih kadrova, kojima će poslužiti kao koristan udžbenik sa sadržajem o najaktuelnijim problemima današnje vojne strategije.

Tretman nekih društveno-političkih problema vezanih za razmatranje savremene sovjetske i drugih strategija, je u celini na nižem nivou od vojno-naučnih i vojno-tehničkih shvatanja i rešenja. Radi se o takvim problemima u knjizi kao što su: mestimično pojednostavljeno tretiranje rata kao ideološkog fenomena i kao najviše forme klasne borbe, čine da se u izvesnoj meri dolazi do kontradikcije sa stavovima na drugim mestima i sa duhom knjige u celini; mešanje klasne suštine ratova sa njihovim ovakvim ili onakim karakterom (pravedan, odbrambeni za razliku od nepravednog i agresivnog), što je primenjeno i u odnosu na drugi svetski i eventualni budući rat; usko i nedosledno tretiranje različitih nacionalnooslobodilačkih, revolucionarnih, antikolonijalnih i odbrambenih ratova; uzak tretman socijalizma u svetu i svođenje širokih svetskih socijalističkih procesa na sistem socijalističkih država-lagera; pojednostavljeno prikazivanje stanja u kapitalizmu i socijalizmu po principu crno-belo bez pokušaja realnije i objektivnije analize i ocene društvenih problema i na jednoj i na drugoj strani; prevaziđeno tretiranje i ocenjivanje revizionizma i dogmatizma u savremenom radničkom pokretu; neki zastareli pojmovi u pogledu ocenjivanja uzroka ratova (kao na primer, neravnomernost razvitka kapitalizma i dr.) koji odgovaraju prvoj polovini našeg veka dok se u potpunosti ne mogu odnositi i na naše savremeno doba; itd.

U sovjetskoj vojnoj publicistici razvila se do sada dosta živa diskusija oko „Vojne strategije”, u kojoj su došla do izražaja različita gledišta o mnogim pitanjima i problemima iz njenog sadržaja i ako svi diskutanti, bez obzira što odvajaju mišljenja i stavljaju pojedine kritičke primedbe — ne propuštaju da podvuku da je rad u celini uspeo i da je od velike teorijske i praktične koristi za sovjetsku vojnu nauku. Sami autori su se u predgovoru drugom izdanju osvrnuli na neke od tih primedbi, kritika i preporuka. Za naše čitaoce će, svakako, biti intere-

santno da se makar i u najkraćem obimu upoznaju sa glavnim primedbama, što će ih prirodno stimulisati na pažljivije i studioznije čitanje teksta. Glavne kritike i primedbe odnose se na sledeće probleme, ocene i stavove:

— klasifikacija vidova strategijskih dejstava u opštem nuklearnom ratu koju su izvršili autori izazvala je najviše diskusije i najživlju polemiku. Oponenti takvoj klasifikaciji iznose argumente da autori nisu klasificirali oružanu borbu kao opšti sistem dejstava svih vidova oružanih snaga već uzeli dejstvo svakog vida ponaosob pri čemu su čak ispustili Ratno vazduhoplovstvo. Ova teza dokazuje da su autori uzeli za kriterij razlike u karakteru dejstava svakog vida i proglasili ih strategijskim vidovima ratnih dejstava. Stavovi svih kritičara koji su se javili u vezi sa ovim problemom nisu jedinstveni, neki su bez određenih predloga, dok se stav drugih svodi na to da treba ostati pri staroj poznatoj klasifikaciji — odnosno zadržati u upotrebi strategijski napad i strategijsku odbranu. Njihova argumentacija je najmanje ubedljiva kad se radi o upotrebi raketno-nuklearnog vida strategijske namene;

— autori su, po oceni nekih kritičara, obraćajući glavnu pažnju raketnim snagama strategijske namene — što i oni smatraju kao ispravno — nehotice površno i na neadekvatan način rasvetlili ulogu ostalih vidova oružanih snaga, u prvom redu KoV;

— neki kritičari su primetili da je strategijski manevar u obradi autora ispao suviše uprošten i jednostran, budući da je sveden samo na manevar vatrom strategijskih nuklearnih sredstava, dok je manevar snagama i sredstvima sa jednog na drugo ratište, vojište ili strategijski pravac neopravdano potcenjen i prepušten operativnoj veštini. Kritičari tvrde da će, bez obzira na kolosalne mogućnosti manevra vatrom, još uvek ostati potreba za strategijskim manevrom snagama i sredstvima;

— u pogledu ocene načina dejstava u eventualnom ratu, neki se od diskutantata ograđuju od stava autora da u tim dejstvima neće uopšte biti mesta za primenu nekih od načina vođenja oružane borbe iz ranijih ratova, pre svega iz poslednjeg svetskog rata. U obrazloženju svojih stavova kritičari iznose da će biti manje važnih ratišta, vojišta, ili pravaca na kojima neće uopšte ili pak, neće masovno biti upotrebljena nuklearna vatra, da će u brzo pokretnim dejstvima, kao što su susretne borbe i prodori u dubinu rasporeda kopnene vojske, doći do situacija koje će biti slične dejstvima u prošlom ratu;

— u odnosu na fizionomiju i karakteristike budućeg rata autori su definisali stav da će u njemu nestati svaka razlika između fronta i pozadine, na što su neki diskutanti stavili primedbe tvrdeći da će te razlike ipak morati biti, ako ni zbog čega drugog, a ono zbog činjenice da se pozadina, odnosno stanovništvo i oružane snage u njoj, neće direktno sudariti sa protivničkom kopnenom vojskom;

— kritika je dalje primetila autorima da su u pogledu predmeta i sadržaja strategije kao i njenog odnosa prema politici primenili široke, i nepravilne kriterije u tome što su kvalifikujući strategiju kao sistem,

naučnih znanja suzili pojam i sadržaj vojne nauke i što su dodeljujući joj funkciju rukovođenja ratom u celini to učinili na uštrb politike;

— jedna od zamerki upućenih autorima pledira da je trebalo više istaći nasledstvo ruske vojne škole i više pažnje posvetiti sovjetским vojnim teoretičarima koji su se vojnom naukom bavili između dva rata. Ovaj poslednji zahtev obrazlaže se i argumentom da bi to doprinelo ispravljanju stava stvorenog za vreme Staljina kad je sve novo što je stvoreno na ovom planu pripisano njemu.

Razume se, da se sve ove i druge primedbe i kritike ne mogu uzeti kao u svemu osnovane i meritorne, a još manje kao minus »Vojnoj strategiji«. Naprotiv, njegova aktuelnost i vrednost je pored ostalog i u tome što je poslužila kao povod i baza za naučno zasnovanu i argumentisanu polemiku i konfrontaciju stavova, što ne može a da još više ne unapredi vojnonaučni i istraživački rad sovjetskog vojnog dela u celini.

Ne ulazeći dalje u sadržaj knjige, niti u diskusiju koja je izazvana njenom pojavom, nadamo se da će ovo što je o njoj rečeno pomoći našim čitaocima u sagledavanju vrednosti knjige i podstaći ih da se što više koriste njenim poukama prihvatajući ih kritički i konstruktivno, saglasno našim uslovima i specifičnim potrebama.

General-major
Nikola PEJINović